

1. Wstęp

Nowa ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu z 1 marca 2018 roku (Dz.U. z 2018 r. poz. 723), zwana dalej Ustawą, definiuje na nowo zasady oraz tryb przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, przede wszystkim w celu dostosowania polskiego porządku prawnego do przepisów dyrektywy 2015/849¹ oraz nowych rekomendacji *Financial Action Task Force* (FATF), a także zwiększenia efektywności krajowego systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

System przeciwdziałania praniu pieniędzy został wzbogacony o nowe instytucje obowiązane do stosowania przepisów ustawy, zaś co do niektórych podmiotów, w tym biur rachunkowych i doradców podatkowych, część ich dotychczasowych zadań uległa zmianie.

Nowe przepisy poszerzają katalog podmiotów podlegających ustawie, tzw. **instytucji obowiązanych**, o przedsiębiorców w rozumieniu ustawy z 2 lipca 2014 roku o swobodzie działalności gospodarczej², którzy świadczą usługi w zakresie tzw. powiernictwa, niebędących innymi instytucjami obowiązany, świadczących usługi polegające na:

- tworzeniu spółek lub innych osób prawnych,
- działaniu w charakterze dyrektora lub sekretarza spółki, współnika spółki osobowej lub osoby na podobnym stanowisku w stosunku do innych osób prawnych lub organizowaniu dla innej osoby możliwości działania w charakterze tych osób,
- zapewnianiu siedziby statutowej, adresu działalności, adresu korespondencyjnego lub administracyjnego i innych pokrewnych usług dla przedsiębiorstwa, spółki osobowej lub dowolnej innej osoby prawnej lub porozumienia prawnego,

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniająca rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (zwana dalej dyrektywą 2015/849).

² Obecnie obowiązuje ustawa z 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2018 r. poz. 646). Mimo to ustawodawca w ustawie z 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu nadal posługuje się ustawą o działalności gospodarczej.

- działaniu w charakterze powiernika trustu, który powstał w drodze czynności prawnej, lub podobnego porozumienia prawnego lub organizowaniu dla innej osoby możliwości działania w takim charakterze;
- działaniu w charakterze osoby wykonującej prawa z akcji lub udziałów na rzecz osoby innej niż spółka notowana na rynku regulowanym podlegającym wymogom dotyczącym ujawniania informacji zgodnie z prawem Unii Europejskiej lub podlegająca równoważnym standardom międzynarodowym, lub organizowaniu dla innej osoby możliwości działania w takim charakterze.

NOWOŚĆ!

Ta kategoria instytucji obowiązyanych została określona ogólnym pojęciem „trustu”. **Biura rachunkowe, spółki księgowe lub doradcze mogą w wielu obszarach prowadzić działalność współistniejącą lub pokrywającą się z działalnością tzw. trustów z uwagi na przedmiot i profesjonalny charakter prowadzonej działalności.**

Podobnie jak dotąd do grupy instytucji obowiązyanych należą doradcy podatkowi, biegli rewidenci i podmioty świadczące usługi prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Doradcy podatkowi i biegli rewidenci zostali wskazani jako instytucje obowiązywane w art. 2 ust. 1 pkt 14 i 15. W artykule 2 ust. 1 pkt 17 Ustawy wskazane zostały podmioty zajmujące się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych. Mając na uwadze art. 76a ust. 3 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości (j.t. Dz.U. z 2018 r. poz. 395), do tej kategorii instytucji obowiązyanych wchodzi zarówno księgowi – osoby fizyczne prowadzące działalność polegającą na usługowym prowadzeniu ksiąg rachunkowych, jak i podmioty gospodarcze (spółki cywilne, spółki prawa handlowego), oferujące takie usługi, które zatrudniają pracowników do usługowego prowadzenia ksiąg.

Z uwagi jednak na charakter usług świadczonych przez księgowych i biura rachunkowe na rzecz ich klientów uznać należy, iż rozmiar zadań nałożonych na te podmioty nie stawia ich w pierwszoplanowej roli wśród podmiotów obowiązyanych, jak ma to miejsce w przypadku instytucji finansowych. Niemniej rola ta w całym systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu jest z pewnością bardzo istotna w związku z rodzajem danych finansowych, do których mają dostęp z racji rodzaju świadczonych usług.

WAŻNE! Za fundamentalne, z punktu widzenia dotychczasowych doświadczeń obowiązywania ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu z 25 czerwca 2009 r., należy uznać wyraźne włączenie odpowiedzialności członków organów zarządzających, wyznaczanych przedstawicieli kadry kierowniczej oraz poszczególnych pracowników i współpracowników podmiotów usługowo prowadzących księgi rachunkowe za zapewnienie obowiązywania nowych zasad w ich organizacjach.

Powyższe znajduje odzwierciedlenie zarówno w obowiązku wdrożenia odpowiednich procedur wewnętrznych, wprowadzania systemu anonimowej sygnalizacji o potencjalnych naruszeniach przepisów, jak i w systemie szkoleń dla personelu biura rachunkowego.

Dodatkowo, aby wzmocnić skuteczność obowiązywania nowych zasad, na wyznaczonych członków organów zarządzających biura rachunkowego oraz przedstawicieli kadry kierowniczej, którzy nie dopełnią obowiązków określonych w Ustawie, zostały nałożone sankcje pieniężne do wysokości 1 000 000 zł.

WEJŚCIE W ŻYCIE PRZEPISÓW

Zasadniczo poza przepisami dotyczącymi gromadzenia informacji o beneficjentach rzeczywistych Ustawa wchodzi w życie w terminie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, czyli 12 lipca 2018 roku.

Przepisy dotyczące centralnego rejestru beneficjentów rzeczywistych objęte są jeszcze dłuższym *vocatio legis*, wejdą bowiem w życie po upływie 18 miesięcy od dnia ogłoszenia ustawy.

Nowa ustawa wprowadza również okres przejściowy w zakresie gromadzenia i przekazywania informacji do Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, dalej GIIF.

WAŻNE! W terminie 3 miesięcy od wejścia w życie nowej ustawy biura rachunkowe winny przekazywać zawiadomienia o transakcji ponadprogowej oraz formularz je identyfikujący według dotychczasowych przepisów.

Po upływie tego terminu, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie Ustawy, podmioty będą przekazywać zawiadomienia – zgodnie z przepisami dotychczasowymi albo przepisami nowej ustawy. Kluczowy w tym przypadku będzie zatem termin wydania przez Ministra Finansów rozporządzeń określających formę zawiadomienia oraz formularza identyfikującego.

Na wejście w życie nowych przepisów wykonawczych przewidziany został maksymalnie 6-miesięczny okres od dnia rozpoczęcia obowiązywania Ustawy (art. 190 Ustawy).

2. Zmiany w obowiązkach biur rachunkowych w systemie walki z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu

W odniesieniu do podmiotów świadczących usługi księgowe najwięcej zmian w zakresie ich udziału w systemie przeciwdziałania praniu pieniędzy dotyczy:

- wprowadzenia nowych obowiązków, w tym w zakresie stosowania środków bezpieczeństwa finansowego,

- wprowadzenia Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych,
- modyfikacji przepisów dotyczących wstrzymywania transakcji i blokowania rachunków,
- zmiany przepisów o kontroli instytucji obowiązanych, a także sankcji administracyjnych nakładanych na instytucje obowiązane nieprzestrzegające obowiązków nałożonych na nie Ustawą.

Ustawa wpływa na funkcjonowanie podmiotów z szeroko rozumianego rynku usług profesjonalnych, obejmując przepisami zawody prawnicze, doradców podatkowych, podmioty prowadzące działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

2.1. Rozszerzenie obowiązku dokonania oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu

W swoich założeniach Ustawa z jednej strony zmniejsza liczbę obowiązków spoczywających na instytucjach obowiązanych, w tym posiadania przez instytucje obowiązane wydzielonego rejestru transakcji, i usprawnia powinności dotyczące raportowania transakcji do GIIF, w szczególności tzw. transakcji podejrzanych. Z drugiej strony precyzuje dodatkowe obowiązki instytucji obowiązanych, które obecnie są już wykonywane na podstawie przepisów obowiązującej ustawy. Te **nowe obowiązki dotyczą:**

- sporządzania i aktualizowania przez instytucje obowiązane oceny ryzyka prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu,
- konieczności przekazywania do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych informacji o podejrzanych transakcjach przez spółki prawa handlowego, tj. spółki jawne, partnerskie, komandytowe, komandytowo-akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością i akcyjne.

Ponadto zmianie w stosunku do poprzednio obowiązującej ustawy uległ próg kwotowy transakcji wymagającej rejestracji w postaci transakcji gotówkowej przyjmowanej lub dokonywanej przez przedsiębiorców w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej – został określony na poziomie 15 000 euro. Ten próg dotyczy zarówno pojedynczej transakcji, jak i kilku, jeśli okoliczności wskazują, iż są one ze sobą powiązane.

Ocena ryzyka dokonywana przez biuro księgowe ma kluczowe znaczenie przy ustalaniu zakresu stosowanych w danym przypadku środków bezpieczeństwa finansowego, który jest uzależniony od stopnia rozpoznanego ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu związanego z danymi stosunkami gospodarczymi lub transakcją okazjonalną. W celu określenia właściwego dla danej transakcji zakresu środków bezpieczeństwa finansowego biuro rachunkowe powinno najpierw rozpoznać związane z nimi ryzyko prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, a następnie dokonać oceny rozpoznanego ryzyka.